

EDITORIAL

VICENT JOSEP ESCARTÍ

Universitat de València

vicent.j.escarti@uv.es

ORCID: 0000-0002-3195-6510

Enguany commemorem el 750^é aniversari de la mort de Jaume I. Encara amb la incertesa del lloc on va deixar aquest món —la tradició més ferma i cronística, originada al segle XIII, diu que a València, mentre que una altra tradició originada al segle XV hauria indicat que fou a Alzira—, la bona veritat és que el monarca fundador de l'antic Regne de València va acabar els dies a les nostres terres. Per això, des de *Debats* hem volgut recordar l'efemèride d'una manera particular: no solament aportant treballs sobre el rei i la seua època o els personatges que varen compartir el seu món, sinó per veure com aquella figura —aquelles figures, en realitat— del segle XIII encara pesen sobre nosaltres. Què queda de Jaume I als territoris que ell va incorporar a la Corona d'Aragó —els regnes de València i de Mallorca— i als territoris patrimonials de Catalunya i d'Aragó? Com ens podem mirar, ara, des del segle XXI, aquell cap coronat que arribà al poder pràcticament sense res i que deixà un país que iniciava la seua singladura com un estat que avançaria a la Mediterrània i conquistaria nous espais geogràfics? També hem volgut recordar que el rei, en els moments més complicats de la conquesta valenciana, va comptar amb la complicitat de la reina Violant. I quin paper va jugar aquella dona en un univers tan masculí com era el segle de Jaume I? A més, es pot veure el rei com un *invasor* que arrabassà terres i vides a una civilització —la musulmana— que feia segles que tenia la llar en aquesta geografia. És per això que, també, hem volgut incorporar Al-Azraq a la nostra revista, tot recordant que va morir el mateix any en què el rei en Jaume passà de la present vida a l'altra —com a ell li hauria agradat dir.

És, per tant, el monogràfic de *Debats* una aproximació al món jaumí, però, no només al de la figura règia, sinó al de la seua esposa —una dona en un món d'homes— i al dels

Detall del cap de l'escultura de Jaume I realitzada per Agapit Vallmitjana al Parterre de València

qui, des d'aquell precís instant de la conquesta, passaren a ser *marginats* dins les seues pròpies terres i que, també, protagonitzarien revoltes i enfrontaments, com els que hi havia a la *mntanya valenciana* —les comarques centrals—, a la fi de la vida del rei i encapçalades pel suara esmentat Al-Azraq.

La intenció, però, ha estat fer veure que, si aquelles figures varen ser importants en el seu temps, ara les podem analitzar des del seu record: què ens ha quedat, a tots nosaltres, i als valencians especialment, d'aquell món? A això pretén col·laborar el nostre monogràfic, amb les veus d'especialistes reconeguts com —i cite per ordre alfabètic— Ernest Belenguer —pioner, per cert, en l'estudi de la

figura reial, i que s'ha centrat, ara, en la presència del rei a Catalunya—; Natxo Escandell —que ens ofereix una aproximació al rei des de l'actualitat—; Gabriel Ensenyat —que ha revisat la relació de les Balears amb el rei—; Cesc Granell —encarregat d'oferir-nos la relació entre el rei i el retaule del Centenar de la Ploma—; Jacob Mompó —que es mira el record del rei en terres valencianes al segle xx—; Germán Navarro —que ens aporta la seua visió des d'Aragó—, Xavier Renedo —centrat en la figura de la reina Violant—, Lledó Ruiz —que ens acosta també al record de l'esposa del Conqueridor— i, finalment, Lluís Vidal Pérez —que s'ha encarregat d'esbrinar la persistència del mite d'Al-

Azraq. L'entrevista a José Luis Villacañas, conduïda per Carles Senso, completa aquesta panoràmica sobre el rei en Jaume, que com a pòrtic disposa d'unes paraules preliminars d'Antoni Furió.

El número compta, encara, i inicialment, amb la reflexió de Vicente Boluda titulada «Corredor Mediterrani, obres hidràuliques i finançament autonòmic: tres deutes pendents amb la Comunitat Valenciana. El paper de la societat civil», que aproxima la mirada empresarial d'unes qüestions de gran interès al territori valencià i obri un debat ja ineludible si pensem en el futur.

D'altra banda, per a l'espai dedicat als temes miscel·lanis, hem pogut comptar amb diverses ullades a qüestions actuals —o no tant— que formen part de la nostra societat i de la nostra cultura. Així, hi trobem un article dedicat a la poeta Marisol González Felip, obra d'Anna Peirats; en referència al món de les tradicions populars, comptem amb el treball d'Alejandro Villar sobre el Museu de la Festa; un tema tan d'actualitat com la presència del turisme massiu a les grans ciutats té l'aportació de David de la Osada, mentre que, d'un fet tan transversal i antic com la presència dels invidents a les nostres societats, oferim el treball de Juan Gómez; i més actual és l'aportació sobre l'ús de la IA en el periodisme dels nostres dies, obra de Lorena Cano-Orón i Laura Bellver-Carsí, o el treball d'Arán Reig i Carles Senso sobre l'odi canalitzat a través de les xarxes socials del món de l'esport, amb el cas específic del futbolista Borja Iglesias.

Finalment, la secció destinada a fer unes pinzellades sobre llibres i activitats culturals dels darrers mesos, a cura en bona part de Senso, tanca el número 140 i conté una aportació signada per Immaculada Cerdà sobre l'Any Almela i Vives, Escriptor de

l'Any que és recordat sota l'auspici de l'AVL; o una altra de José Luis García Nieves sobre la tornada a casa de José Ballester Gozalvo, fundador i primer president del Llevant UE, en 1909. Són un exemple entre moltes altres notícies culturals.

Un número que hem volgut dotar de moltes veus i, per això, de temes i enfocaments diferents, amb la intenció de fer-lo més atractiu als lectors i, sempre, sense perdre de vista el nostre espai natural i el rigor científic i acadèmic que guia la publicació.

En especial, ens calia, com a revista de la Institució Alfons el Magnànim, tenir present l'efemèride jaumina, que fins ara ha passat més o menys desapercibuda i a la qual cal donar tot el relleu que mereix. Per damunt de les sensibilitats de grup o les sensibilitats personals —totes respectables i dignes de consideració—, allò que és innegable és que el rei en Jaume ha estat i està un element constitutiu de la nostra manera d'entendre el món i de ser una entitat diferenciada en un món que cada dia és més global. Ser valencià, exercir de valencià, exhibir una valencianitat concreta i tangible té, sense dubte, un component jaumí. Altrament, el nostre territori, la nostra llengua, la nostra cultura, la nostra història i el nostre present no serien comprensibles. I per això calia fer un acostament nou a la figura del nostre rei fundador.